

Actieplan armoede

Uitwerking van het beleidskader Samen
leven en Bestaanszekerheid 2024 – 2027

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Armoede in Limburg	4
3.	Algemene maatregelen	7
4.	Gezinnen met kinderen	8
5.	Jongeren	9
6.	Inwoners met problematische schulden	10
7.	Verantwoording	11

1. Inleiding

De Provincie Limburg staat voor een open samenleving waar iedereen mee kan doen. De afgelopen jaren hebben we onze Sociale Agenda gebruikt om achterstanden weg te werken en een trendbreuk in te zetten. In het coalitieakkoord 'Elke Limburger telt' 2023 – 2027 wordt de aanpak van armoede nadrukkelijk benoemd als speerpunt.

Op 5 april 2024 heeft Provinciale Staten het beleidskader 'Samen Leven en Bestaanszekerheid' 2024 – 2027 vastgesteld. Eén van de afspraken die in dit beleidskader is vastgelegd is dat we, samen met onze maatschappelijke partners, werken aan een actieplan om de armoede in Limburg terug te dringen. In het beleidskader zijn hiervoor al een aantal denklijnen benoemd zoals een gratis bibliotheeklidmaatschap, schuldenvrije wijken en het organiseren van een conferentie op het gebied van armoede.

We hebben de afgelopen maanden benut om in overleg te treden met maatschappelijke organisaties die zich bezighouden met het bestrijden of voorkomen van armoede, maar vooral ook met gemeenten – aangezien zij onder andere het lokale armoedebelief uitvoeren en een wettelijke taak hebben om inwoners met schulden te helpen. Doel van deze gesprekken en bijeenkomsten was om op te halen hoe de Provincie een effectieve bijdrage kan leveren aan het verbeteren van de positie van Limburgers die in armoede leven.

De rode draad in al deze contacten is het dringende verzoek om het ingewikkelde en complexe veld van armoedebestrijding en bestaanszekerheid niet nog ingewikkelder te maken met 'eigen' nieuwe projecten of organisaties. Er is vooral behoefte aan het versterken van het bestaande aanbod, kennisdeling en aan hulp om goed werkende aanpakken op te schalen.

In dit actieplan leest u op welke maatregelen de Provincie wil inzetten om dit te bereiken. Onze bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar jongeren, gezinnen met kinderen en inwoners met problematische schulden.

Wist u dat

Ook vanuit andere beleidskaders zet Provincie Limburg in op meer bestaanszekerheid. Het beleidskader 'Cultuur en Erfgoed voor Iedereen' onderzoekt of de provinciale musea gratis toegankelijk kunnen worden voor kinderen. Het beleidskader 'Nieuwe Energie en een Schoon Leefmilieu' bevat maatregelen tegen energiearmoede. Het beleidskader 'Een Bereikbaar en Toegankelijk Limburg' regelt dat Limburgse minima gratis kunnen reizen in onze provincie. En vanuit de Woondeal Limburg ziet de Provincie toe op voldoende betaalbare woningen en sociale huur.

2. Armoede in Limburg

In oktober 2024 hebben het SCP, CBS en Nibud een nieuwe methode om armoede in Nederland te meten gepubliceerd. Volgens deze methode is een huishouden arm als er na het betalen van de vaste lasten (wonen, energie en zorg) te weinig geld overblijft voor andere basisbehoeften. In Limburg hebben we het dan over circa 30.000 inwoners.

Het motto 'Elke Limburger telt' betekent dat wij als Provincie oog moeten hebben voor deze mensen die het moeilijk hebben en die niet per definitie een goede 'ingang' hebben tot de gemeenten, loketten of regelingen.

Oorzaken van armoede

Armoede kan iedereen overkomen. De oorzaken zijn zeer divers. Plotselinge gebeurtenissen als het verlies van werk, (langdurige) ziekte of een scheiding kunnen een belangrijke rol spelen bij het verslechteren van iemands financiële situatie.

Sommige groepen zijn extra kwetsbaar voor armoede doordat zij te maken hebben met een combinatie van factoren. Denk aan een combinatie van een lage opleiding en weinig financiële vaardigheden of een laag inkomen dat ook nog eens onzeker is. Mede door de energiecrisis is er ook meer aandacht gekomen voor werkende armen. Dit zijn mensen met een baan die door de stijgende kosten voor energie, wonen of zorg niet in hun basisbehoeften kunnen voorzien.

Uit onderzoek blijkt dat kinderen die meer dan vier jaar in armoede opgroeien, een grotere kans hebben op armoede op latere leeftijd. Dit heet intergenerationele armoede. Ook in Limburg is sprake van veel armoede die overgaat van generatie op generatie.

Ten slotte is er een sterke samenhang tussen problematische schulden en armoede. Onvoldoende inkomen kan tot gevolg hebben dat er schulden ontstaan en tegelijkertijd kan het hebben van problematische schulden ervoor zorgen dat iemand niet uit armoede geraakt.

Gevolgen van armoede

De gevolgen van armoede zijn ingrijpend en raken nagenoeg elk aspect van het leven. Mensen die leven met geldzorgen, schulden of armoede wonen vaker in een slechte woning. Ze hebben vaker stress, een ongezonde leefstijl of chronische ziekten zoals diabetes en hart- en vaatziekten.

Opgroeien in armoede heeft daarbij een negatieve invloed op de schoolprestaties van kinderen – wat een beperking vormt voor hun toekomst. Financiële druk kan jongeren dwingen om voortijdig te stoppen met school en in plaats daarvan te gaan werken.

Dit kan een cirkel van armoede in gang zetten die later ook volgende generaties negatief beïnvloedt.

Ook kunnen mensen in armoede sociaal geïsoleerd raken, omdat zaken als sport, cultuur en vervoer voor hen niet betaalbaar zijn. Dit beperkt de toegang tot netwerken en middelen nog meer. Schaamte en taboe zorgen ervoor dat mensen geen gebruik durven te maken van de beschikbare voorzieningen of regelingen.

Beleid op het gebied van armoede

Beleid om armoede te voorkomen en te verminderen gaat over het bieden van gelijke kansen. Gelijke kansen als het gaat over onderwijs, wonen, leefbaarheid, gezondheid en de arbeidsmarkt. Dat maakt veel beleid te kwalificeren als beleid op het gebied van armoede. Een uitgebreide analyse van al dit beleid valt buiten de reikwijdte van dit actieplan.

Tegelijkertijd kent armoedebelief een duidelijke financiële kant, zoals het bieden van inkomensondersteuning en het oplossen van schulden. De acties uit dit plan sluiten veelal aan op deze kant van het armoedebelief, vandaar dat we een beknopte weergave bieden van beleid op dit terrein.

Deze zogenaamde financiële bestaanszekerheid betekent dat burgers over voldoende financiële middelen beschikken om te voorzien in elementaire levensbehoeften (zoals boodschappen, water en energie), maar ook in basale maatschappelijke participatie (sociale en culturele activiteiten en sport). Voldoende financiële middelen betekent ook dat burgers beschikken over voldoende financiële buffers om onverwachte uitgaven op te vangen.¹

Eén van de taken van de rijksoverheid is het bieden van die (financiële) bestaanszekerheid: inkomenspolitiek is dan ook voorbehouden aan het Rijk. Zo stelt het Rijk de hoogte van het sociaal minimum vast. En de hoogte van veel uitkeringen zoals de AOW, Participatiewet (bijstand), ziektewet of WW is gekoppeld aan de hoogte van het minimumloon.

De Participatiewet wordt door mensen in de bijstand ervaren als hard en ingewikkeld, uitgaande van wantrouwen. Ook gemeenten ervaren weinig ruimte om te doen wat nodig is. Het Rijk wil dan ook komen tot een herziening van deze wet. In eerste instantie met een aantal kleinere aanpassingen (meer mogen bijverdienen, versimpelen aanvraagprocedures) en op de langere termijn met een fundamentele herziening.

Het Rijk heeft de afgelopen jaren (2022 – 2025) de aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden geïmplementeerd met als doelstellingen een halvering van het aantal kinderen in armoede in 2025 en in 2030 de helft minder mensen in armoede én de helft minder huishoudens met (problematische) schulden. Concrete maatregelen in deze aanpak zijn het tijdelijk noodfonds energie en de intensivering vroegsignalering schulden.

Gemeenten zijn verplicht om hulp te bieden aan inwoners met problematische schulden. Begin 2024 hebben het kabinet, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de branchevereniging voor financiële hulpverleners NVVK en de vereniging van directeuren in het sociaal domein Divosa hun handtekening gezet onder een gezamenlijk plan om de schuldhulp in Nederland te versterken. Het plan – ‘basisdienstverlening schuldhulpverle-

1 Commissie Sociaal Minimum – Een zeker bestaan. Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum. Rapport

ning' – moet leiden tot een hulpaanbod dat toegankelijker is en in iedere gemeente bestaat uit minimaal dezelfde elementen.

Naast de uitvoering van de Participatiewet zetten gemeenten in op lokaal armoedebeleid. Hierbij valt te denken aan het bieden van minimavoorzieningen, het verlenen van bijzondere bijstand of het subsidiëren van initiatieven die armoede helpen te verzachten of te voorkomen.

Rol voor de Provincie Limburg

Eén van de concrete doelstellingen uit het beleidskader 'Samen Leven en Bestaanszekerheid' is dat er in 2027 minder mensen in armoede zijn dan in 2023.

We hebben contact gezocht met maatschappelijke organisaties en gemeenten om op te halen met welke acties en voor welke doelgroepen we maximale impact kunnen maken. Tevens hebben we de adviezen van de commissie Sociaal Minimum meegenomen bij het opstellen van dit actieplan. Deze commissie heeft in opdracht van de voormalige minister voor armoedebeleid onder andere onderzoek gedaan naar hoe de systematiek van het sociaal minimum beter kan aansluiten op wat een aantal huishoudtypes nodig heeft om rond te komen.

Op basis hiervan komen wij tot een aantal conclusies ten aanzien van dit actieplan:

1. In het complexe veld van het voorkomen of verzachten van armoede zijn al ontzettend veel organisaties actief. Wij willen met dit actieplan inspringen op de behoefte die er is aan het versterken van het bestaande aanbod, kennisdeling en ondersteuning om goed werkende aanpakken op te schalen.
2. Gelet op de gestelde kaders wat betreft tijd en middelen zullen we focus moeten aanbrengen in de acties die we inzetten. We kiezen zoveel mogelijk voor maatregelen met een duurzaam effect op het omkeren van intergenerationele armoede.
3. Door slimme verbindingen te maken met andere provinciale inzet, zoals bijvoorbeeld de gebiedsgerichte wijken aanpak kunnen we onze impact vergroten.

Op basis van deze conclusies kiezen we ervoor om, naast een aantal algemene acties, de nadruk te leggen op het investeren in de positie van gezinnen met kinderen en jongeren. Op die manier leveren we een bijdrage aan het doorbreken van de cirkel van intergenerationele armoede. We sluiten daarmee aan op het advies van de Commissie Sociaal Minimum en op de link die er ligt met een andere doelstelling uit het beleidskader 'Samen Leven en Bestaanszekerheid', namelijk een jeugd die veilig, kansrijk en gezond opgroeit.

Uiteindelijk kunnen kinderen zelf niets doen om de geldproblemen van hun ouders op te lossen. Dat zullen ouders zelf moeten doen. Wij bieden daarom ook ondersteuning door in te zetten op inwoners met problematische schulden. Deze schulden vormen namelijk vaak een katalysator voor de opstapeling van problemen binnen een gezin. Ook hier zoeken we aansluiting bij de adviezen van de Commissie Sociaal Minimum om perspectief te bieden in situaties van ontoereikendheid.

3. Algemene maatregelen

Zoals we in de vorige paragraaf hebben toegelicht zetten we specifiek in op gezinnen met kinderen, jongeren en inwoners met problematische schulden. Dat wordt ingegeven door de wens om een bijdrage te leveren aan het doorbreken van de cirkel van intergenerationale armoede.

Daarmee sluiten we onze ogen echter niet voor andere kwetsbare doelgroepen zoals senioren of statushouders. We zetten dan ook in op een aantal maatregelen van algemene aard voor de uitvoering van dit actieplan.

De Provincie Limburg zet de komende jaren daarom in op:

- We blijven Burgerkracht Limburg, het Jeugdfonds Sport & Cultuur, Leergeld Limburg, Kledingbank Limburg en de Voedselbank Limburg financieel ondersteunen.
- In 2025 organiseren we, samen met onze strategische partners, een conferentie over het terugdringen en voorkomen van armoede.
- We stimuleren de inzet van ervaringsdeskundigheid om de kloof tussen inwoner en overheid te verkleinen.
- We stellen samen met de Limburgse gemeenten een lobby agenda richting het Rijk op om de armoede in Limburg terug te dringen. Een mogelijk onderwerp hierbij is het verschijnsel dat onze regio armoede importeert uit andere delen van Nederland.
- We maken het lidmaatschap van de bibliotheek gratis als proef voor Limburgse minima in combinatie met het aanvalsplan laaggeletterdheid.
- We benutten de kennis die het ELSA-lab van de Brightlands Smart Services Campus ons verschaft bij het praktisch en slim implementeren van maatregelen.
- We ondersteunen via de provinciale leefbaarheidsaanpak diverse projecten van inwoners, stichtingen en verenigingen die armoede plaatselijk verlichten of oplossen.

4. Gezinnen met kinderen

In Limburg groeien ruim 18.000 kinderen op in armoede. Opgroeien in armoede zorgt ervoor dat kinderen ongelijke kansen hebben waardoor zij zich minder goed kunnen ontwikkelen. Door te investeren in de positie van kinderen willen we een bijdrage leveren aan het doorbreken van de cirkel van armoede. Het is ook belangrijk om hier andere leden van het gezin en de sociale omgeving van het kind, zoals een gezonde basisschool van de toekomst, bij te betrekken.

De Provincie Limburg ondersteunt al meerdere jaren Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur met een financiële bijdrage. Deze organisaties, met een provinciebreed bereik, zorgen ervoor dat kinderen die opgroeien in armoede mee kunnen doen met activiteiten op het gebied van onderwijs, sport, cultuur en welzijn. De (financiële) druk op beide organisaties neemt echter toe. Enerzijds zijn er meer kinderen die er gebruik van maken, anderzijds zijn de kosten (onder andere als gevolg van inflatie) gestegen.

De Provincie Limburg zet de komende jaren daarom in op:

- We verdubbelen voor de periode 2025 tot en met 2027 de budgetten voor Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur die ten goede komen aan alle Limburgse kinderen.
- We willen samen met het Volwassenenfonds Sport en Cultuur ervaring opdoen hoe we volwassenen via de scholen van hun kinderen kunnen interesseren voor sport en cultuur.
- We stimuleren Limburgse gemeenten om gebruik te maken van de Voorzieningenwijzer, Geldfit of soortgelijke instrumenten zodat zij op een laagdrempelige manier geholpen kunnen worden.
- In het kader van onze wijk- en gebiedsgerichte aanpak en de afhandeling van motie 3124 verzorgen wij – indien gewenst – fruit en/of gezonde maaltijden voor basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs (inclusief speciaal onderwijs) in de geselecteerde kwetsbare wijken en dorpen.

Wist u dat

In het beleidskader Samen Leven en Bestaanszekerheid staat tevens het voornemen om WML te vragen ervoor te zorgen dat Limburgse gezinnen onder welke omstandigheid dan ook drinkwater tot hun beschikking hebben. Het gerechtshof Den Haag heeft inmiddels de uitspraak gedaan dat gezinnen met kinderen niet meer van drinkwater mogen worden afgesloten.

5. Jongeren

Een jongere is voor de wet vanaf 18 jaar financieel zelfstandig. Vanaf die leeftijd kunnen zij onafhankelijk van hun ouders of verzorgers studiefinanciering en toeslagen aanvragen, maar bijvoorbeeld ook contracten afsluiten of (online) gokken. Gelukkig gaat dit vaak goed, maar dat is niet voor elke jongere vanzelfsprekend.

Uit het studentenonderzoek 2024 van het Nibud blijkt bijvoorbeeld dat een kwart van de MBO-studenten schulden of betalingsachterstanden heeft. Niet iedere jongere heeft omgaan met geld van huis uit meegekregen, hulp is niet altijd dichtbij en informatie over geldzaken is voor sommige jongeren lastig te begrijpen. Dat maakt ze kwetsbaar. Ook hebben jongeren en jongvolwassenen vaker wisselende inkomsten en minder vaak een vast contract.

De Provincie Limburg zet daarom de komende jaren in op:

- We investeren in de financiële zelfredzaamheid van onze jongeren door financiële educatie of ondersteuning beschikbaar te stellen aan MBO-instellingen en scholen in het basis en voortgezet onderwijs.
- We stimuleren gemeenten om een specifieke aanpak te ontwikkelen om Limburgse jongeren op weg te helpen naar een schuldenvrije toekomst. Het Jongeren Perspectief Fonds is een voorbeeld van zo'n aanpak.
- We onderzoeken hoe we ouders, verzorgers en andere personen die een rol spelen in het leven van een jongere kunnen helpen om (gok)verslavingen op tijd te signaleren.

6. Inwoners met problematische schulden

Ongeveer 8,8% van alle huishoudens in Nederland kent problematische schulden. Limburg kent meerdere gemeenten waar dit percentage nog hoger ligt.

Gemeenten zijn op grond van de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening verplicht om inwoners met problematische schulden te helpen. De schuldhelpverlening is ook enorm in beweging. Zo is de looptijd van een saneringstraject onlangs gehalveerd van 36 naar 18 maanden en zetten nagenoeg alle gemeenten een saneringskrediet in. Echter, ondanks dalende armoedecijfers en de ingezette veranderingen in beleid en uitvoering, is het percentage huishoudens met problematische schulden vrijwel ongewijzigd sinds de eerste meting in 2015.

Er is daarom behoefte aan maatregelen die helpen om een schuldregeling sneller tot stand te laten komen om op die manier een doorbraak te bewerkstelligen voor inwoners met problematische schulden. Het is onze ambitie om deze maatregelen in zoveel mogelijk gemeenten te laten landen.

De Provincie Limburg zet de komende jaren daarom in op:

- We willen in Limburg minimaal drie wijken schuldenvrij maken in samenwerking met betrokken gemeenten en fondsen. We zorgen ervoor dat inwoners sneller kunnen starten met een saneringstraject.
- We vragen Limburgse gemeenten zich aan te sluiten bij het convenant van de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK). De lokale overheid is een veel voorkomende schuldeiser. Met de ondertekening van dit convenant maken gemeenten afspraken over het bij voorbaat akkoord gaan met betalingsvoorstellen waardoor een schuldregeling sneller tot stand komt.
- We stimuleren werkgevers om financiële problematiek bespreekbaar te maken met hun werknemers. Werkgevers ervaren dat mensen met schulden minder productieve werknemers zijn. We onderzoeken naar analogie van het Partnerfonds Brainport Eindhoven met gemeenten en enkele grote Limburgse werkgevers of concrete afspraken kunnen worden gemaakt.
- In het kader van onze gebiedsgerichte wijk aanpak brengen we elk half jaar de provinciale maatschappelijke organisaties rond armoede en schulden samen om wijkbewoners te helpen om actief gebruik te maken van de voor hun beschikbare voorzieningen en regelingen. Hierbij betrekken we ook ervaringsdeskundigen

7. Verantwoording

Financiële middelen

In paragraaf 9.2. van het beleidskader 'Samenleven en Bestaanszekerheid' (p. 54) vindt u een eerste indicatieve verdeling van de programmareserve.

Op basis van deze verdeling is er voor de periode 2024 – 2027 € 4 miljoen beschikbaar voor het terugdringen van armoede en laaggeletterdheid. Bij de behandeling van de begroting voor 2025 heeft u hiervoor reeds € 1.5 miljoen vrijgemaakt.

Deze middelen worden in 2025 ingezet voor de uitvoering van het actieplan armoede en het aanvalsplan laaggeletterdheid en digitale vaardigheden. Een klein gedeelte van dit budget wordt ingezet als procesmiddelen voor onder andere de organisatie van de in deze plannen benoemde conferenties.

Maatschappelijke effecten

De volgende concrete resultaten zijn gekoppeld aan de maatschappelijke opgave om de armoede in Limburg terug te dringen:

- Door de brede sociale basisinfrastructuur worden 5% meer mensen in armoede geholpen.
- Tenminste 30 projecten in uitvoering op het gebied van armoede (en laaggeletterdheid).
- 10.000 jongeren uit kansarme gezinnen komen in aanraking met sport- en cultuur-aanbod.

Het actieplan armoede geeft invulling aan diverse indicatoren op verschillende niveaus. U zult over de uitvoering van dit actieplan worden geïnformeerd via de reguliere Planning & Control cyclus. Hierbij rapporten wij conform het beleidskader over de volgende indicatoren:

Maatschappelijke opgave

- Het aandeel huishoudens met een (langdurig) laag inkomen
- Het aandeel huishoudens met problematische schulden

Doelstelling

- Aandeel huishoudens met een (langdurig) laag inkomen
- Aandeel huishoudens met problematische schulden

Resultaten

- Percentage Limburgse laaggeletterden, laagdigivaardigen en mensen in armoede die geholpen worden door middel van de sociale basisinfrastructuur
- Aantal projecten dat in uitvoering is op het gebied van armoede en laaggeletterdheid

De indicatoren op het doelstelling- en het resultatenniveau zijn nog in ontwikkeling. De databronnen op basis waarvan de indicatoren gemonitord worden dienen nog vastgesteld te worden. Deze uitwerking is voorzien in Q1 2025.

Dit is een uitgave van de Provincie Limburg.

December 2024 | 2408 428

Provincie Limburg
Limburglaan 10, 6229 GA Maastricht
Postbus 5700, 6202 MA Maastricht
+31 (0)43 389 99 99, postbus@prvlimburg.nl

www.limburg.nl

